

вої діяльності: статуту, свідоцтва про державну реєстрацію, ліцензію на здійснення страхової діяльності.

4. Особливості організації бухгалтерського обліку й звітності страховика повинні враховувати під час перевірки правильності застосування плану рахунків бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності страхових організацій.
5. Специфіка страхування зумовлює потребу утворення страховими організаціями спеціальних резервів. У ході перевірки встановлюють обґрунтованість і відповідність сформованих страхових резервів прийнятим зобов'язанням, дотримання умов розміщення (інвестування) страхових резервів, передбачених органом страхового нагляду.
6. Законодавством встановлено вимоги щодо забезпечення фінансової стабільності й платоспроможності страховика: особливої уваги від аудитора вимагає перевірка дотримання страховою організацією нормативного співвідношення активів і зобов'язань, вимог про максимальну відповідальність для окремого ризику.

Література

1. Закон України "Про аудиторську діяльність" № 3353-ХІІ від 22 квітня 1993 р. із змінами та доповненнями: станом на 31.01.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" № 996-14. від 16.07.99 із змінами та доповненнями: станом на 31.01.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Закон України "Про страхування" № 85/96-ВР від 07.03.96 із змінами та доповненнями: станом на 31.01.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" № 2664-ІІІ від 12.07.01 із змінами та доповненнями: станом на 31.01.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика від 27.12.2005 р. № 5204 Із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12 жовтня 2006 р. № 6313.
6. Порядок складання звітних даних страховиків, затвердженим розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 № 39 із змінами та доповненнями.
7. Національні нормативи аудиту. Кодекс етики професійних бухгалтерів, розробленого Міжнародною федерацією бухгалтерів (МФБ). – К. : Вид-во "Основа-1999". – 274 с.
8. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. – К. : Вид-во АПУ, 2004. – 1021 с.

УДК 336.71

Ст. викл. О.С. Червінська, канд. екон. наук;

студ. М.Р. Мокринська; студ. П.В. Матвійв – НУ "Львівська політехніка"

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ЛІКВІДНІСТЮ ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розглянуто сутність фінансового менеджменту банку, банківської ліквідності, проаналізовано стратегії управління ліквідністю і запропоновано рекомендації щодо управління банківською ліквідністю.

Ключові слова: фінансовий менеджмент у банку, банківська ліквідність, стратегії управління банківською ліквідністю.

*Senior lecturer O.S. Chervinska; stud. M.R. Mokrynska;
stud. P.V. Matviiv – NU "L'vivs'ka Politekhnik"*

Management of bank liquidity as method of financial management

Is considered essence of financial management of bank, bank liquidity, strategies of management liquidity are analysed and recommendations are offered in relation to a management of bank liquidity.

Keywords: a financial management in the bank, bank liquidity, strategies of management bank liquidity.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Українські банки постійно функціонують в умовах підвищених ризиків, обумовлених складними трансформаційними процесами в Україні. Ефективне управління банківськими ризиками стає одним з головних напрямів наближення українських банків до міжнародних стандартів. Ризик ліквідності визначають недостатністю ресурсів для розрахунку банку з клієнтами за своїми зобов'язаннями або неспроможністю надання позик. Це ризик додаткових витрат на залучення коштів внаслідок несподіваних потреб у ресурсах [1, с. 59]. Зниження ліквідності банку негативно позначається на його прибутковості, через нестачу коштів. У таких умовах низький рівень ліквідності може призвести до втрати платоспроможності банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою. Багато наукових праць присвячено дослідженню банківської ліквідності. Серед українських науковців цією проблематикою займалися: М.Д. Алексеєнко, З.М. Васильченко, І. Врядова, О. Дзюблук, А.М. Мороз, В. Міщенко, М.І. Мирун, Л.О. Примостка, К.Є. Раєвський, М.І. Савлук, Н.П. Шульга; а також зарубіжні – А.І. Ачкасов, І.А. Бланк, Г.П. Іванов, О.І. Лаврушин, Ю.С. Масленченков, Ф. Мишкін, Г.С. Панова, Д. Сінки (мол.).

Виклад основного матеріалу. Функціонування сучасної економіки будь-якої країни неможливе без ефективно дієвої банківської системи. Банки різних рівнів глибоко проникають у сферу виробництва й активно впливають на економічні та соціальні процеси в суспільстві. Фінансовий менеджмент діяльності комерційного банку спрямовано на оптимізацію управління банківськими фінансами, його операціями та частиною взаємозалежного процесу, в якому можна виділити управління ліквідністю банку, його фінансовими ризиками, прибутковістю та ефективністю здійснення окремих видів банківських операцій, шляхом використання таких інструментів, як аналіз, планування, регулювання, контроль тощо [2, с. 8].

Рациональне управління залученими та запозиченими коштами створює умови для підтримання відповідного рівня ліквідності банку та довірою від клієнтів. Методи управління активами повинні завжди підтримувати потрібний рівень відповідності високоліквідних, ліквідних і робочих активів до загальної суми активів. У фінансовій системі країни банківська ліквідність відіграє важливу роль. Щоденна робота з підтримки достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження і виживання банку. Без якісного управління ліквідністю банк не зможе надавати послуги щодо обслуговування фізичних і юридичних осіб, здійснювати кредитно-інвестиційну діяльність, тому вирішення проблем підтримки ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі менеджменту банку [2, с. 14].

Д. Сінки (мол.) під ліквідністю банку розуміє "різницю між джерелами ліквідів (ліквідні активи, що доступні в найближчі 30 днів) і використанням (короткотермінові зобов'язання, що підлягають сплаті в найближчі 30 днів)" [3, с. 7]. Ліквідність слугує для того, щоб продемонструвати ринку, де панує тенденція уникнення ризиків, що банк "безпечний", і отже, у змозі повертати свої позики; дати банку змогу відповідати за пріоритетними зобов'язаннями щодо надання кредитів; уникнути неприбуткового продажу активів; обмежити розмір премії за ризик неповернення банком залучених коштів [3, с. 468].

На банківську ліквідність впливають численні чинники, які формуються безпосередньо в процесі діяльності окремого банку (внутрішні) і які можна оцінювати, прогнозувати та змінювати, та зовнішні чинники, які потрібно аналізувати, оцінювати та адаптуватись до них [4, с. 78]. Сутність проблеми банківської ліквідності полягає в тому, що попит на ліквідні кошти не завжди дорівнює їхній пропозиції в будь-який момент часу, тому банк постійно має справу або з дефіцитом ліквідних коштів, або з їхнім надлишком. Ліквідність банку передбачає не лише можливість своєчасно та в повному обсязі здійснювати платежі за дорученням клієнтів і погашати свої зобов'язання, а і надання кредитів і гарантій, здійснення інвестицій та виконання інших операцій. Отже, недостатня ліквідність може не лише стати загрозою виникнення ризику неплатоспроможності та втрати довіри до банку, а й обмежить можливість подальшого розвитку банку. Тому ефективне управління ліквідністю має бути одним із першочергових завдань банківської системи [5, с. 903].

У період фінансової кризи та нестабільності світових ринків особливого значення набувають підтримка ліквідності банку, вивчення негативних наслідків її недотримання, аналіз наявних стратегій управління нею. Однак вирішення цієї проблеми ускладнюється тим, що сьогодні відсутнє однозначне визначення сутності банківської ліквідності, характеру й напрямів управління нею. А відтак, ці питання потребують докладного вивчення.

Особливістю управління ліквідністю комерційних банків є пошук оптимальної управлінської стратегії, яка б дала змогу підвищити рівень ліквідності окремих комерційних банків і банківської системи України загалом.

Управління банківською ліквідністю потрібно розглядати як складний багатоетапний та безперервний процес, що є сукупністю підходів і методів, за допомогою яких здійснюють діагностику та планування ліквідності (через аналіз та коригування внутрішніх чинників), тому досягається оптимальне співвідношення між активами та зобов'язаннями за обсягами, термінами та валютами, що дає змогу банкам обмежити рівень ризику незбалансованої ліквідності та досягти максимізації прибутковості за умов обов'язкового дотримання її нормативів. В процесі управління ліквідністю комерційних банків застосовують три основні загальновідомі стратегії управління банківською ліквідністю, які, по суті, є проявом загальних підходів до управління активами та пасивами банку (табл. 1) [4, с. 81].

Використання кожної зі стратегій залежить від загального стану національної економіки та міжнародних ринків, рівня розвиненості ринків кожної

окремої групи активів, досконалості нормативної бази, особливостей зовнішнього середовища й інших чинників.

Табл. 1. Стратегії управління ліквідністю комерційних банків

Назва стратегії	Зміст стратегії	Переваги	Недоліки	Умови для застосування
Стратегія трансформації активів (управління ліквідністю через активи)	нагромадження високоліквідних активів, які повністю забезпечують потреби ліквідності банку	Відсутність проблем із миттєвою та поточною ліквідністю, навіть у період будь-яких криз і потрясінь	нагромадження низько дохідних високоліквідних активів	– нестабільність грошового ринку – періоди фінансових криз – дефіцити ліквідних коштів
Стратегія запозичення ліквідних коштів (управління ліквідністю через пасиви)	запозичення грошових коштів у кількості, достатній для повного покриття потреб ліквідності	– запозичення здійснюються лише після виникнення попиту на грошові кошти; – уникнення нагромадження високоліквідних активів, які приносять низькі доходи	високий ризик виникнення дефіциту ліквідності в період дефіциту ресурсів; неможливість залучити грошові кошти; ризик зміни відсоткових ставок	– висока ліквідність банківської системи – наявність доступу до джерел міжнародного фінансування – наявність надійних джерел для швидкого запозичення ресурсів
Стратегія збалансованого управління ліквідністю (управління ліквідністю через активи та пасиви)	частину попиту на ліквідні кошти задовольняють за рахунок нагромадження високоліквідних активів, а решта – за допомогою проведення операцій запозичення коштів	гнучкість, що дає змогу вибрати найвигідніше поєднання різних джерел поповнення ліквідних коштів залежно від економічних умов та змін у ринкових цінах	складна аналітична підтримка	– збалансований стан грошового ринку – наявність джерел запозичення коштів у разі виникнення попиту на них

Дискусійним залишається питання вибору раціональної стратегії управління ліквідністю. З розвитком фінансових ринків теорія повної збалансованості активів і пасивів для підтримання ліквідності втратила свою актуальність, адже банки здобули широкі можливості поповнювати ліквідні кошти через їхнє запозичення на ринку, завдяки чому ризик втрати ліквідності значно зменшився.

Банки розвинених країн Європи надають перевагу саме стратегії запозичення ліквідних коштів, тому далеко не всі банківські установи України мають належний доступ до джерел поповнення ліквідності, особливо в період нестабільності фінансових ринків. Отже, на цьому етапі банкам доцільно було б переглянути та скоригувати стратегії управління ліквідністю, а досягти цього можна лише за чіткого розуміння сутності управління банківською ліквідністю, її різновидів і чинників, які впливають на неї. Для того, щоб уникнути проблем виконання своїх зобов'язань, банкам потрібен виважений підбір менеджменту та якісний розподіл функціональних обов'язків.

Формування стратегії управління ліквідністю банку можна представити у вигляді окремого документа, котрий чітко визначав би основи банківсь-

кого менеджменту щодо забезпечення належного рівня ліквідності. Цю стратегію пропонують розглядати як процес реалізації певної послідовності заходів, а також завчасно підготовлених варіантів рішень на випадок істотних зовнішніх чи внутрішніх змін, які б у підсумку забезпечували належний рівень ліквідності й отримання максимального прибутку. Процес управління ліквідністю портфеля активів банку вважаємо доцільним поділити на такі етапи: 1) збір інформації для складання прогнозу ліквідності та її дослідження; 2) вибір методів коригування ліквідності, виходячи з поточного стану, прогнозу і цілей банку; 3) аналіз конкретних можливих ситуацій із ліквідністю. Методи коригування ліквідності можна поділити на короткотермінові (зменшення високоліквідних активів, перетворення негрошових високоліквідних активів у гроші; збільшення нестійких пасивів) та довготермінові (реалізацію низьколіквідних активів, збільшення стійких пасивів, скорочення нестійких пасивів, збільшення прибутку).

Для оцінювання ризику ліквідності банкам доцільно використовувати VAR-технологію (Value-at-Risk), сутність якого полягає в статистичній оцінці максимальних втрат заданого активу (портфеля активів) протягом визначеного проміжку часу за заданого рівня значимості. Однією з найважливіших переваг VAR є те, що цей підхід дає змогу поставити відповідно до певного значення ймовірності збитків конкретну грошову суму.

Важливим напрямком у забезпеченні фінансової стійкості банків є вдосконалення державного регулювання і нагляду за діяльністю банківської системи. Зокрема, щоби підвищити рівень фінансової стійкості банків, потрібно вжити низку заходів органам державної влади, Національному банку України. Такими заходами варто передбачити внесення змін і доповнень у законодавчу та нормативну базу, у порядок моніторингу банківської діяльності з боку НБУ.

Висновки. Отже, для ефективного управління ліквідністю комерційним банкам потрібно переглянути та скоригувати стратегії управління ліквідністю та представити її у вигляді окремого документа; використовувати VAR – технологію (Value-at-Risk) для оцінювання банківських ризиків. Органам державної влади та Національному банку України потрібно вдосконалити банківське законодавство, нормативні акти НБУ відповідно до міжнародних стандартів.

Література

1. Карчева Г.Т. Використання VAR-методології для оцінки ризику ліквідності банку // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1(24). – С. 59-63.
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку : підручник. – 2-ге вид. [перероб. і доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 468 с.
3. Синки Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Синки мл. : пер. с англ. – 4-ое изд. [перераб.] / под ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера. – М. : Изд-во "Наука", 1994. – 280 с.
4. Хіміч Н.О. Управління ліквідністю комерційних банків в умовах нестабільності фінансових ринків // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 76-83.
5. Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Фредерік С. Мишкін : пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К. : Вид-во "Основи", 1999. – 963 с.